

۲۵۹۹۰

۱۳۷۱

بسم الله الرحمن الرحيم

مبانی تشکیل دیوان کیفری بین المللی و صلاحیتهای آن

بوسیله:

محمد بخشی کشتلی

پایان نامه

ارائه شده به دانشکده تحصیلات تکمیلی به عنوان بخشی از فعالیتهای تحصیلی لازم برای اخذ
درجه کارشناسی ارشد

در رشته

حقوق بین الملل

دانشگاه شیراز

شیراز، ایران

۳۸۳۷/۲

ارزیابی و تصویب شده توسط کمیته پایان نامه با درجه: عالی

امضاء اعضاء کمیته پایان نامه

دکتر محمد هادی صادقی استادیار دانشکده حقوق (رئیس کمیته)

دکتر سید باقر میرعباسی دانشیار دانشکده حقوق دانشگاه تهران

دکتر جلال جعفری دارابجودی استادیار دانشکده حقوق

اسفند ماه ۱۳۷۷

۲۵۹۹۰

تقدیم به:

پدر و مادر عزیزم

و همسر فداکارم

چکیده

مبانی تشکیل دیوان کیفری بین المللی و صلاحیتهای آن

بوسیله

محمد بخشی کشتلی

تشکیل یک دیوان کیفری بین المللی سالهاست که مورد توجه و استقبال مردم جهان قرار گرفته است. و جامعه جهانی نیز برای حفظ صلح و امنیت بین المللی و بشری از دیرباز در پی تشکیل چنین دیوانی بوده است. تا اینکه جنگ جهانی اول رخ داد که در طول چهار ساله این جنگ جنایات متعددی علیه بشریت جنگلی از سوی دولت آلمان به وقوع پیوست که متعاقب آن تصمیم به محاکمه و مجازات جنایتکاران گرفته شد اما بدلیل ملاحظات سیاسی و عدم وجود ضمانت اجرای کافی، هرگز عملی نگردید، تا اینکه جهان بار دیگر شاهد جنایت هایی در مقیاس وسیع تر از جنایتکاران در نظر گرفت بنام " دادگاه نظامی بین المللی نورنبرگ " که متعاقب آن دادگاه نظامی بین المللی توکیو برای محاسبه سران ژاپنی و دادگاه را شتاب بعد از ایندو تشکیل شده اند اما با فروپاشی بلوک شرق

چهار

همگان را تصور بر این بود که از این به بعد دنیا در صلح و آرامش بدور از اضطراب و تنش قرار خواهد گرفت ولی این جنایات واقع شده در یوگوسلاوی سابق و رواندا، سازمان ملل متحد در یک اقدام بی سابقه و با استناد به فصل هفتم منشور مباردت به تشکیل دیوان کیفری بین المللی برای ناقضین شدید حقوق بین الملل بشر دوستانه در قلمرو یوگوسلاوی سابق و رواندا، نمود. از طرف دیگر کمیسیون حقوق بین الملل (ILC) که از سوی مجمع عمومی سازمان ملل متحد بعد از دادگاه نورنبرگ مامور تهیه و تدوین اساسنامه‌ای برای تشکیل یک دیوان کیفری بین المللی برای رواندا ارتباط مستقیمی به اقدامات کمیسیون حقوق بین الملل نداشته اما تشکیل این دو دادگاه و دیگر محاکم ویژه از جمله دادگاه نورنبرگ و توکیو، مبنای تشکیل دیوان کیفری بین المللی به تصویب نمایندگان تام الاختیار دولتها رسید، اساسنامه دیوان متضمن اصول اساسی و دقیقی در مورد نحوه رسیدگی و دادگاه صلح برای محاکمه و مجازات جنایتکاران بین المللی است، با تشکیل این دادگاه که به صورت دائمی است، کدام از دولتهای عضو اساسنامه و شورای امنیت می توانند تسلیم نمایند. دادستان دادگاه به محض دریافت شکایت و یا کسب مجوز از سوی تهیه‌مقدماتی دوان شروع به تحقیق می‌کند و اگر پس از تحقیقات به این نتیجه برسد که موارد قابل تعقیبی وجود دارد. کیفرخواستی علیه شخص یا اشخاص که مرتکب جنایات تحت صلاحیت دیوان شده‌اند. به شعبه‌مقدماتی ارسال می‌کند. شعبه مزبور پس از تایید اتهام یا اتهامات آنرا برای رسیدگی به شعبه بدوی ارجاع می‌دهد، احکام شعبه بدوی قابل تجدید نظر خواهی نزد شعبه تجدید نظر خواهد بود. روش تحقیق در این پایان نامه تلفیقی از روش تاریخی، تحلیلی و قیاسی با روش کتابخانه‌ای بوده است، این رساله تحت عنوان مبانی تشکیل دیوان کیفری بین المللی و حدود صلاحیت‌های آنها و در سه بخش است، بخش اول: سوابق تاریخی، بخش دوم: مبانی تشکیل دادگاه، بخش سوم: دیوان کیفری بین الملل و حدود صلاحیت‌های آن است.

آرزوی ما داشتن جوامعی چه در سطح داخلی و چه در سطح بین المللی، مملو از صلح، آرامش، آسایش و عدالت است.

سپاسگزاری

خدا را سپاس می‌گوییم که بار دیگر الطاف بی‌پایان خود را شامل این بنده حقیر سراپا تقصیر نموده است، تا این توشه اندک و ناچیز را به جامعه علمی و دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران تقدیم نمایم و باتشکر و قدردانی از جناب آقای دکتر محمد هادی صادقی (استاد محترم راهنما) و آقای جناب آقای دکتر سید باقر میر عباسی و جناب آقای دکتر جلال جعفری (اساتید محترم مشاور) که در طول انجام تحقیق این حقیر را از ارائه هرگونه کمک و راهنمایی و مشاوره دریغ نوزیدند و چه بسا که اگر نبود این راهنمایی‌ها و مشاوره‌ها هرگز چنین پایان نامه‌ای با حجم کار به نتیجه نمی‌رسید.

همچنین شایسته است که از موسسات زیر به خاطر در اختیار گذاشتن اطلاعات و منابع ذی‌قیمت و جدید، تشکر و سپاس‌گزاری نمایم. از جمله، دفتر نمایندگی سازمان ملل متحد در تهران، دفتر مطالعات سیاسی وزارت امور خارجه، امور بین‌الملل قوه قضائیه، دفتر خدمات حقوقی بین‌المللی.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: کلیات.....	۱
۱-۱: مقدمه.....	۱
۲-۱: سوابق تاریخی تشکیل دادگاه کفری بین‌المللی.....	۵
۲-۲-۱: سیر تحول دیوان کیفری بین‌المللی.....	۵
۲-۲-۱-۱: مفهوم حقوق بین‌الملل کیفری.....	۶
۲-۲-۱-۲: دیوان کیفری بین‌المللی قبل از جنگ جهانی اول.....	۸
۲-۲-۱-۳: دیوان کیفری بین‌المللی بعد از جنگ جهانی اول.....	۱۳
الف: دیوان کیفری بین‌المللی در معاهده صلح ورسای.....	۱۴
ب: دیوان کیفری بین‌المللی در جامعه ملل (سابق).....	۱۷
ج: سایر اقدامات در تشکیل محکمه کیفری بین‌المللی بعد از جنگ جهانی اول.....	۱۹
د: منشور بریان - کلوگ و تأثیر آن در تشکیل یک محکمه جزایی بین‌المللی.....	۲۰
۲-۲-۱-۴: دیوان دیوان کیفری بین‌المللی بعد از جنگ جهانی دوم.....	۲۱
الف: دادگاه نظامی بین‌المللی نورنبرگ.....	۲۳
الف - ۱: منابع حقوقی مورد استفاده نورنبرگ.....	۲۴
الف-۲: آئین دادرسی و تشکیلات دادگاه.....	۲۶
الف - ۳: صلاحیت دادگاه نورنبرگ.....	۲۷
الف - ۴: مجازات و اجرای آن.....	۳۲
بند ب: دادگاه نظامی توکیو (خاور دور).....	۳۳
ج: دادگاه راشات.....	۳۴
۲-۲-۱: اقدامات سازمان ملل متحد در تشکیل دیوان کیفری بین‌المللی.....	۳۷
۲-۲-۱-۱: اقدامات کمیسیون حقوق بین‌الملل (ILC) در جهت تشکیل دیوان کیفری بین‌المللی.....	۳۸
۲-۲-۱-۲: دیوان کیفری بین‌المللی برای یوگسلاوی سابق.....	۴۵

عنوان

صفحه

الف: مراحل تأسیس دادگاه.....	۴۷
ب: مبنای اقدام سازمان ملل متحد در تشکیل دادگاه.....	۴۹
ج: تشکیلات و آئین دادرسی:.....	۵۰
ج - ۱: تشکیلات و سازمان دادگاه کیفری بین‌الملل برای یوگسلاوی سابق.....	۵۰
ج - ۲: آیین دادرسی.....	۵۵
د: صلاحیت دادگاه کیفری بین‌المللی یوگسلاوی سابق.....	۵۷
د - ۱: صلاحیت ذاتی یا ماهوی.....	۵۸
د - ۲: صلاحیت شخصی.....	۶۳
د - ۳: صلاحیت محلی.....	۶۴
د - ۴: صلاحیت زمانی.....	۶۴
د - ۵: صلاحیت متقارن (مشترک).....	۶۵
هـ: تعیین مجازاتها و اجرای آنها.....	۶۸
۱-۲-۳: دیوان کیفری بین‌المللی برای رواندا.....	۷۱
فصل دوم: مبنای تشکیل دیوان کیفری بین‌المللی.....	۷۶
۱-۲: مبنای مسئولیت کیفری بین‌المللی.....	۷۶
۱-۱-۲: مفهوم مسئولیت کیفری.....	۷۶
۲-۱-۲: مسئولیت کیفری اشخاص حقیقی.....	۷۸
الف: سابقه تاریخی (شناسایی مسئولیت کیفری اشخاص حقیقی).....	۷۹
الف - ۱: مسئولیت کیفری بین‌المللی اشخاص حقیقی قبل از جنگ جهانی دوم.....	۸۰
الف - ۲: مسئولیت کیفری اشخاص حقیقی در محاکمات جنایتکاران جنگ جهانی دوم.....	۸۱
الف - ۳: مسئولیت کیفری اشخاص حقیقی بعد از محاکمات جنگ جهانی دوم.....	۸۱
ب: مسئولیت کیفری اشخاص حقیقی در اساسنامه محاکم جزایی بین‌المللی.....	۸۲
ب - ۱: کلیه افراد.....	۸۳
ب - ۲: مسئولیت کیفری مقامات دولتی (رسمی).....	۸۴
ب - ۳: مسئولیت فرماندهی.....	۸۵

عنوان

صفحه

- ب ۴: اوامر مافوق ۸۹
- ۳-۱-۲: مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی ۹۴
- الف - ۱: بررسی مسئولیت کیفری دولتها از لحاظ نظری ۹۶
- الف - ۱-۱: مسئولیت کیفری دولت و شخصیت حقوقی ۹۹
- الف - ۱-۲: مسئولیت کیفری دولت و حاکمیت دولت ۱۰۱
- الف - ۲: بررسی مسئولیت کیفری دولتها از لحاظ عملی ۱۰۴
- ب: اشخاص حقوقی غیر از دولتها ۱۰۷
- ب - ۱: سازمانهای تبهکاری (جرائم سازمان یافته) ۱۰۷
- ب - ۲: مسئولیت کیفری انقلابها و شورشها ۱۱۰
- ۲-۲: مبانی حقوقی تشکیل محاکم کیفری بین‌المللی ۱۱۳
- ۲-۲-۱: ایجاد دیوان کیفری بین‌المللی از طریق انعقاد یک معاهده بین‌المللی بین دولتها ... ۱۱۴
- الف: محاسن تشکیل یک دیوان کیفری بین‌المللی از طریق انعقاد معاهده ۱۱۶
- ب: معایب تشکیل دیوان کیفری بین‌المللی از طریق انعقاد معاهده ۱۱۶
- ۲-۲-۲: ایجاد دادگاه کیفری بین‌المللی از طریق سازمان ملل متحد ۱۱۷
- الف: مجمع عمومی ۱۱۸
- ب: شورای امنیت ۱۱۹
- ب - ۱: تشکیل دادگاه اقدامی براساس فصل هفتم منشور ۱۲۰
- ب - ۲: دادگاه بین‌المللی رکن فرعی شورای امنیت ۱۲۳
- ب - ۳: محاسن و معایب تشکیل محاکمه کیفری بین‌المللی توسط شورای امنیت ... ۱۲۴
- فصل سوم: دیوان کیفری بین‌المللی دائمی (۱۹۹۸) و حدود صلاحیتهای آن ۱۲۶
- ۱-۳: تشکیلات و اداره دیوان کیفری بین‌المللی ۱۲۶
- ۱-۱-۳: شعب ۱۲۶
- الف: شعبه مقدماتی ۱۲۷
- الف - ۱: ترکیب شعبه مقدماتی ۱۲۷
- الف - ۲: حدود وظایف و اختیارات شعبه مقدماتی ۱۲۸

عنوان	صفحه
ب: شعبه بدوی	۱۳۲
ب - ۱: ترکیب	۱۳۳
ب - ۲: وظایف و اختیارات شعبه بدوی	۱۳۳
ج: شعبه تجدیدنظر	۱۳۵
ج - ۱: ترکیب	۱۳۵
ج - ۲: وظایف و اختیارات شعبه تجدیدنظر	۱۳۶
ج - ۲ - ۱: وظایف و اختیارات شعبه تجدیدنظر در رابطه با تجدیدنظر خواهی	۱۳۶
ج - ۲ - ۲: وظایف و اختیارات شعبه تجدیدنظر در رابطه با تقاضای اعاده دادرسی	۱۳۷
۳-۱-۲: قضات دیوان	۱۳۸
ب: حقوق و تکالیف قضات	۱۴۲
ب - ۲: امتیازات و مصونیت‌ها	۱۴۴
ب - ۳: عزل قاضی	۱۴۵
۳-۱-۳: داسرا (دفتر دادستانی)	۱۴۵
الف: شرایط و نحوه انتخاب پرسنل داسرا (دادستان، معاونین او و کارمندان)	۱۴۶
ب: حقوق و تکالیف دفتر دادستانی (داسرا)	۱۴۷
ب - ۱: وظایف و اختیارات داسرا	۱۴۷
ب - ۲: امتیازات و مصونیت‌ها	۱۴۸
ب - ۳: عزل یا برکناری دادستان و معاونان وی	۱۴۹
۳-۱-۴: دبیرخانه	۱۵۰
الف: ترکیب دبیرخانه و نحوه انتخاب آنها	۱۵۰
ب: حقوق و تکالیف دبیرخانه و اعضای آن	۱۵۱
ب - ۱: ماهیت حقوقی	۱۵۱
ب - ۲: امتیازات و مصونیت‌ها	۱۵۱
ب - ۳: برکناری از مقام	۱۵۲
۳-۱-۵: هیأت رئیسه	۱۵۲

۱۵۳	بودجه.....
۱۵۵	۳-۱-۶: مجمع دولتهای عضو.....
۱۵۵	الف: ترکیب مجمع دولتهای عضو.....
۱۵۵	ب: وظایف و اختیارات مجمع.....
۱۵۶	۳-۲: صلاحیت‌های دیوان کیفری بین‌المللی.....
۱۵۶	۳-۲-۱: حقوق قابل اعمال.....
۱۵۷	الف: اساسنامه دیوان و آئین دادرسی و ادله مربوط به آن.....
۱۵۸	ب: معاهدات قابل اجرا و اصول و قواعد حقوق بین‌الملل بر حسب اقتضا.....
۱۵۹	ج: سایر مقرراتی که دیوان آنرا پذیرفته است.....
۱۶۰	۳-۲-۲: صلاحیت ذاتی (ماهوی) دیوان.....
۱۶۰	الف: جنایت نسل‌کشی.....
۱۶۵	ب: جنایات علیه بشریت.....
۱۷۰	ج: جنایات جنگی.....
۱۷۰	ج-۱: تعریف و شرایط جنایات جنگی.....
۱۷۰	ج-۱-۱: تعریف جنایات جنگی.....
۱۷۱	ج-۱-۲: شرایط تحقق جنایات جنگی.....
۱۷۳	ج-۲: مصادیق جنایات جنگی.....
۱۷۳	ج-۲-۱: جنایات جنگی علیه اشخاص.....
۱۷۸	ج-۲-۱: جنایات جنگی علیه اموال و بناها.....
۱۸۰	د: جنایت تجاوز.....
۱۸۲	۳-۲-۳: صلاحیت شخصی.....
۱۸۲	الف: ویژگی‌های صلاحیت شخصی دیوان کیفری بین‌المللی.....
۱۸۲	الف-۱: محدود بودن صلاحیت دیوان به اشخاص حقیقی.....
۱۸۴	الف-۲: عدم تأثیر سمت افراد در صلاحیت دیوان.....
۱۸۴	الف-۲-۱: عدم تأثیر سمت مقامهای رسمی.....

۱۸۵.....	الف - ۲ - ۲: مسؤولیت فرماندهان نظامی و سایر مقامات مافوق
۱۸۶.....	ب: موجبات معافیت افراد از صلاحیت دیوان
۱۸۷.....	ب - ۱: صغر
۱۸۷.....	ب - ۲: اختلالات روانی
۱۸۸.....	ب - ۳: مستی
۱۸۸.....	ب - ۴: دفاع نامشروع
۱۸۹.....	ب - ۵: اضطرار
۱۸۹.....	ب - ۶: اشتباه
۱۹۰.....	ب - ۷: امر آمر قانونی
۱۹۱.....	۳-۲-۴: سایر صلاحیتهای دیوان کیفری بین المللی
۱۹۱.....	الف: صلاحیت متقارن یا مشترک
۱۹۴.....	ب: صلاحیت زمانی و محلی
۱۹۴.....	ب - ۱: صلاحیت زمانی
۱۹۵.....	ب - ۲: صلاحیت محلی
۱۹۶.....	۳-۳: تعیین مجازاتها و اجرای آنها در دیوان کیفری بین المللی
۱۹۶.....	۳-۳-۱: دادرسی
۱۹۶.....	الف: تحقیق و تعقیب
۱۹۶.....	الف - ۱: شکایت
۱۹۷.....	الف - ۲: تحقیق
۱۹۹.....	الف-۲-۱: منع تعقیب
۲۰۰.....	الف-۲-۲: شروع به تعقیب
۲۰۰.....	الف - ۳: دستگیری یا بازداشت متهم
۲۰۴.....	ب: رسیدگی در دیوان کیفری بین المللی
۲۰۴.....	ب - ۱: احراز (پذیرش) صلاحیت دیوان کیفری بین المللی
۲۰۷.....	ب - ۲: حقوق متهم

۲۰۷	ب - ۲ - ۱: اصل براءت
۲۰۸	ب - ۲ - ۲: حق حضور در دادرسی
۲۰۹	ب - ۲ - ۳: تفهیم اتهام
۲۱۰	ب - ۲ - ۴: امکان دفاع برای متهم
۲۱۰	ب - ۳: حفاظت از مجنی علیهم و شهود در مراحل دادرسی
۲۱۲	ب - ۴: حفاظت از اطلاعات محرمانه
۲۱۴	۳-۳-۲: صدور احکام در دیوان کیفری بین المللی
۲۱۴	الف: نحوه صدور حکم
۲۱۶	ب: طرق شکایت از احکام
۲۱۷	ب - ۱: تجدیدنظرخواهی
۲۱۷	ب-۱-۱: موارد تجدیدنظر
۲۱۹	ب-۱-۲: وظایف و اختیارات شعبه تجدیدنظر در رابطه با تجدیدنظر خواهی
۲۲۱	ب - ۲: اعاده دادرسی
۲۲۱	ب - ۲ - ۱: افرادی که می توانند تقاضای اعاده دادرسی نمایند
۲۲۲	ب - ۲ - ۲: موارد اعاده دادرسی
۲۲۲	ب - ۲ - ۳: وظایف و اختیارات شعبه تجدیدنظر در رابطه با تقاضای اعاده دادرسی
۲۲۳	۳-۳-۳: ماهیت مجازاتها و اجرای آنها در دیوان کیفری بین المللی
۲۲۳	الف: اصول کلی (عمومی) حقوق جزا
۲۲۴	الف - ۱: اصل قانونی جرائم و مجازاتها
۲۲۴	الف - ۱ - ۱: اصل قانونی بودن جرائم
۲۲۷	الف - ۱ - ۲: اصل قانونی بودن مجازات
۲۲۸	الف - ۲: اصل جرم بدون عمل مادی واقع نمی شود (عنصر مادی)
۲۲۹	الف - ۳: عنصر معنوی یا روانی
۲۲۹	ب: مجازاتهای قابل اعمال
۲۳۰	ب - ۱: حبس

صفحه	عنوان
۲۳۱	ب - ۲: مجازاتهای مالی
۲۳۲	ج: اجرای مجازاتها
۲۳۲	ج - ۱: اجرای مجازات حبس
۲۳۴	ج - ۲: اجرای مجازاتهای مالی
۲۳۵	ج - ۳: جبران خسارت مجنی علیه
۲۳۶	ج - ۴: تخفیف مجازات
۲۳۸	نتیجه‌گیری
۲۴۵	منابع

چکیده و صفحه عنوان به زبان انگلیسی

فصل اول

کلیات

۱-۱: مقدمه

تردیدی نیست که تعقیب و مجازات جنایتکاران بین‌المللی نقش تعیین‌کننده‌ای در تضمین امنیت بشری دارد و آرزوی مشترک بشریت ایجاد صلح و آرامش در جامعه جهانی است. علیرغم وجود این احساس مشترک، بررسی تاریخی حیات بشری حکایت از حوادث تلخ وقوع جنگهای خونین دارد که نظم جامعه بین‌المللی بر هم زده و صلح و امنیت را در آن به مخاطره انداخته است، این تجارب و به ویژه در مخاصمات مسلحانه نیمه اول قرن ۲۰، جامعه بین‌المللی را به این اندیشه فرو برد که برای رفع این معضل باید اجرای هرگونه قواعد مرتبط با نظم عمومی جامعه بین‌المللی را تضمین نماید، تجربه نیز نشان داده است که جامعه بین‌المللی تا زمانیکه با بحران‌ها و تنگناهای جدی و گاه "تاسف بار" مواجه نگردیده، به فکر حل مشکلات و پر کردن خلاء موجود نیافتاده است، شاید علت این امر در وجود سیاستهای متضاد و بینش‌های متفاوتی باشد که از ابتدا تاکنون بر این جهان نامتحد حاکم بوده است، بطور مثال تا هنگامیکه جنگهای اول و دوم جهانی به وقوع نپیوست و آن وجایع و جنایت در حد گسترده رخ نداده دولتها از تئوری حاکمیت مطلق کشوری خود دست برنداشتند و به فکر چاره‌ای اساسی در جهت پر کردن خلاء بزرگ عدم وجود یک سیستم کیفری در نظام بین‌المللی نیفتادند، اگرچه بعد از پایان جنگ جهانی اول بود که مجازات جنایتکاران جنگی مطرح شد ولی ایده خلق یک دیوان کیفری بین‌المللی تقریباً یکصدسال است که وجود داشته. این عقیده اولین بار قبل از جنگ جهانی اول توسط فلاسفه و حقوقدانان مطرح شد ولی هر بار